

Discussienota commissie

Commissie Ruimte

31 augustus 2015

Afdeling en opsteller

Leefomgeving/Niek Haverkamp 0578-699 494
n.haverkamp@heerde.nl

Portefeuille

G.J. van Dijk

Programma

Ruimtelijke en economische ontwikkeling

Agendapunt

11

Onderwerp

Natuurbegraafplaats landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld

De commissie geeft als advies:

Medewerking te verlenen voor wat betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats met bijbehorende faciliteiten – een informatiecentrum, een ceremonieruimte, twee kleinschalige parkeerplaatsen, een recreatief informatiepunt en een werkschuur – op landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld.

Inleiding

Op 26 januari 2015 hebben wij van Natuurbegraven Nederland (NBN) een concept aanvraag ontvangen voor wat betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats op landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld. Het behouden en waar mogelijk versterken van landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden zijn hierbij belangrijke uitgangspunten. Er gaat in het bijzonder aandacht uit naar het in oude glorie herstellen van de zwemvijver uit 1933 en het opknappen van een oude gasdichte ondergrondse schuilkelder (uniek bouwwerk van architect C. Hellingmann). Het gehele landgoed, waaronder de zwemvijver en de schuilkelder, worden opengesteld voor publiek. Daarnaast moet worden benoemd dat landschappelijke zichtlijnen worden gecreëerd, zodat de verbinding van het landhuis met de omgeving wordt versterkt. Het landhuis "Huize Winfried" en het koetshuis vervullen een belangrijke rol voor wat betreft de exploitatie van de natuurbegraafplaats. Zo is de initiatiefnemer voornemens om het landhuis te laten fungeren als informatiecentrum, met familiekamers en ruimte voor koffietafels. Het koetshuis wordt als ceremonieruimte ingericht. Het voormalige elektriciteitshuisje wordt ingericht als (recreatief) informatiepunt en/of herdenkingsplek. Voor een uitgebreide toelichting op het initiatief wordt verwezen naar bijlage 2.

Natuurbegraven betekent volgens Natuurbegraven Nederland eeuwigdurende rust in de schoonheid van de natuur. Op een plek die bij iemand past. De volgende waarden zijn hierbij van groot belang: houten gedenkteken, persoonlijk invulling van de ceremonie, zekerheid van eeuwig durende rust, natuurontwikkeling en natuurbeheer. Begraven in de natuur geeft kracht aan nabestaanden bij het nemen van afscheid en wordt gezien als een antwoord op een groeiende maatschappelijke behoefte. Natuurbegraven is in Nederland relatief nieuw, maar in andere landen is het inmiddels een begrip. Naast het traditionele begraven en het cremen wordt natuurbegraven gezien als een derde keuze. Natuurbegraven op landgoed Winfried voorziet naar verwachting in een bovenregionale vraag, maar ook de regionale behoefte zal naar verwachting gaan toenemen. Zie ook het bijgevoegde marktonderzoek (bijlage 7).

Het plangebied (landgoed Winfried) voorziet op dit moment in de bestemming "Wonen-Landhuis" en de bestemming "Natuur". Het plangebied heeft tevens de dubbelbestemming "Waarde – Hoge archeologische verwachting" en de gebiedsaanduiding "EHS-Natuur". Het initiatief (een natuurbegraafplaats) wordt binnen deze bestemmingen niet toegestaan. Initiatieven die niet passen in één van onze bestemmingsplannen worden volgens het principe van uitnodigingsplanologie in behandeling genomen.

Kapstok voor de inhoudelijke beoordeling van initiatieven op basis van uitnodigingsplanologie zijn de visie gemeente Heerde 2025 en de structuurvisie gemeente Heerde 2025. De gemeentelijke focus verschuift naar het proces om tot een resultaat te komen. Enthousiasmeren, verbinden en faciliteren zijn daarbij de sleutelwoorden. Het streven is om te komen tot een resultaat met een maatschappelijke meerwaarde dat bijdraagt aan de bescherming en ontwikkeling van de lokale gebiedskwaliteiten. Daarnaast wordt de behoefte van de lokale gemeenschap centraal gesteld. Binnen dit kader wordt aan initiatiefnemers ruimte geboden om initiatieven te ontwikkelen en deze initiatieven aan het gemeentebestuur voor te leggen. In principe moet ieder initiatief voorzien in maatschappelijke meerwaarde.

Het onderhavige initiatief voorziet in maatschappelijke meerwaarde, waarvan de duurzame instandhouding van het landgoed voor de lange termijn de belangrijkste is. Wetende dat landgoed Winfried beschikt over behoudenswaardige cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke waarden.

Bevoegdheid / Juridisch kader

De initiatiefnemers hebben een concept aanvraag ingediend op 26 januari 2015 voor wat betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats op landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld. Op 17 maart 2015 heeft het college van B&W een positieve grondhouding aangenomen t.o.v. dit initiatief. Conform de vastgestelde uitvoeringsparagraaf (als onderdeel van de structuurvisie Heerde 2025) neemt het college van B&W pas een besluit over planologische medewerking nadat de raadscommissie Ruimte om advies is gevraagd. Dit voorstel voorziet hierin.

Eerdere besluitvorming en kaders

17 maart 2015 Het college van B&W heeft een positieve grondhouding aangenomen voor wat betreft een natuurbegraafplaats op landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld.

Essentie van de problematiek

Het initiatief (een natuurbegraafplaats) wordt binnen de vigerende bestemmingen van het bestemmingsplan Buitengebied-West niet toegestaan. Initiatieven die niet passen in één van onze bestemmingsplannen worden volgens het principe van uitnodigingsplanologie in behandeling genomen. Medewerking kan worden verleend indien een initiatief voorziet in maatschappelijke meerwaarde. Een goede ruimtelijke ordening is hier een belangrijk onderdeel van.

Argumenten

1.1 Het initiatief past binnen de kaders van onze Structuurvisie Heerde 2025

De structuurvisie Heerde 2025 heeft betrekking op het volledige grondgebied van de gemeente Heerde. Op basis van de aanwezige gebiedskwaliteiten worden, in navolging van de visie gemeente Heerde 2025, drie zones onderscheiden. Het plangebied valt in zone 2 "nieuwe zakelijkheid en gezondheid".

De zone nieuwe zakelijkheid en gezondheid ligt als een band in het midden van de gemeente Heerde tussen de zones natuurlijkheid en cultuur, natuur en voedselproductie. De zone loopt van het noorden van Wapenveld tot het zuiden van Heerde. Het is een zone waarin zowel wonen, werken, recreatie en zorg als natuur en groen een plek hebben. Kortom, een dynamisch gebied dat zich verder kan ontwikkelen, maar met respect voor omliggende functies.

Het plangebied grenst direct aan de zone natuurlijkheid en fungeert als een belangrijke schakel in de overgang naar de zone natuurlijkheid. De structuurvisie stelt dan ook dat de kwaliteit van het

aanwezige landschap en natuur moet worden behouden en waar mogelijk moet worden versterkt. Het karakter van het gebied mag niet aangetast worden door eventuele ontwikkelingen. Een natuurbegraafplaats, een nieuwe economische functie, lijkt hier op voorhand op aan te sluiten. De initiatiefnemer stelt immers dat het initiatief voorziet in een impuls t.a.v. de lokale natuurwaarden en de lokale biodiversiteit. Het initiatief voorziet tevens in een recreatieve impuls, omdat het landgoed wordt opengesteld voor publiek.

1.2 Instandhouding landgoed Winfried (ruimtelijke meerwaarde)

Er is al enkele jaren sprake van een sterke afname van overheidsfinanciering bestemd voor de instandhouding van landgoederen. In dit perspectief wordt het realiseren van een natuurbegraafplaats (met eeuwig durende grafrechten) gezien als een interessant duurzaam investeringsobject en verdienmodel waarmee de instandhouding van het landgoed voor de lange termijn veilig kan worden gesteld voor toekomstige generaties. Wetende dat landgoed Winfried beschikt over behoudenswaardige cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten. Deze kwaliteiten zijn in onze structuurvisie stuk voor stuk aangewezen als belangrijke thema's.

1.3 Het initiatief versterkt het imago van de gemeente Heerde als Cittaslow gemeente

Cittaslow is het internationale keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Het onderhavige initiatief versterkt het imago van de Gemeente Heerde als Cittaslow gemeente. Het initiatief draagt namelijk bij aan het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving. Denk hierbij aan de kansen op het gebied van natuur en landschap, de instandhouding en het herstel van waardevolle cultuurhistorische bebouwing en andere waardevolle cultuurhistorische elementen. Bovendien is een natuurbegraafplaats een relatief uniek concept, waarmee de gemeente Heerde zich kan onderscheiden en profileren t.o.v. andere (Cittaslow) gemeenten.

1.4 Het landgoed wordt opgesteld voor publiek (recreatieve meerwaarde)

Het initiatief voorziet in een impuls ten aanzien van natuur en landschap en het herstel van cultuurhistorische waarden (zwemvijver en schuilkelder). Daarnaast wordt het padenstelsel opgewaarderd en wordt mogelijk een amfitheater gerealiseerd. Dit amfitheater kan worden gebruikt door nabestaanden voor het houden van een ceremonie en door de Heerder gemeenschap (scholieren en recreanten).

In tegenstelling tot de huidige situatie voorziet het initiatief in een openstelling van het gehele landgoed. Dit is een recreatieve meerwaarde omdat het landgoed veel moois te bieden heeft. Wellicht liggen er kansen om het landgoed te laten fungeren als startpunt voor natuurwandelingen (bijvoorbeeld in samenwerking met IVN).

1.5 Het initiatief voorziet in een economische meerwaarde

Het initiatief biedt kansen aan lokale bedrijven om een duurzame invulling te geven aan de producten en diensten rondom het natuurbegraven. De realisatie en het exploiteren van een natuurbegraafplaats zorgt tevens voor een toename van de lokale werkgelegenheid (± 8 fte). Dit kan ook leiden tot een sociaal maatschappelijke meerwaarde indien mensen worden ingezet met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Landgoed Winfried ligt nabij de gemeentelijke begraafplaats aan de Kwartelweg te Wapenveld. Dit maakt het interessant om in een later stadium te onderzoeken of er op bepaalde vlakken kan worden samengewerkt.

1.6 Het initiatief draagt bij aan de instandhouding van gemeentelijke begraafplaatsen en het realiseren van nieuwe natuur

Natuurbegraven Nederland is zich er van bewust dat een nieuwe natuurbegraafplaats in een kleine gemeenschap kan leiden tot een onrendabele exploitatie van bestaande gemeentelijke begraafplaatsen. Natuurbegraven Nederland stelt daarom voor om een bedrag van € 50,00 per

verkocht natuurgraf beschikbaar te stellen voor het behoud en beheer van bestaande gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Heerde.

Zoals reeds benoemd voorziet het initiatief in een impuls t.a.v. van de lokale natuurwaarden en de lokale biodiversiteit. Desondanks staat de natuur in haar algemeenheid onder druk. Terwijl natuur bijdraagt aan het welbevinden van de mens (rust en ontspanning). Natuurbegraven Nederland stelt daarom voor om een extra bijdrage te leveren aan het realiseren van nieuwe natuur op nader te bepalen locaties in Nederland. Hiervoor heeft Natuurbegraven Nederland een stichting in het leven geroepen (stichting Nieuwe Natuur). Per verkocht graf wordt € 50,00 in het fonds t.b.v. deze stichting gestort.

1.7 De continuïteit van het beheer is gewaarborgd bij een eventueel faillissement

Door het uitgeven van eeuwigdurende grafrechten borgt de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats de functie van het landgoed en haar natuur. Tijdens de exploitatie van de natuurbegraafplaats wordt het gebied beheerd door NBN. Ook nadat alle graven zijn uitgegeven en de functie natuurbegraven stopt blijft het beheer geborgd. Het beheer wordt vanaf dat moment gefinancierd door Stichting Behoud Landgoed Winfried. In het beheerfonds van deze stichting wordt bij aanvang initieel € 100.000,00 gestort en daarna wordt gedurende de looptijd per graf een geldbedrag gestort, zodat de continuïteit van het beheer is gewaarborgd. De initiële storting borgt dat bij een eventueel faillissement van de natuurbegraafplaats het beheer van het landgoed gecontinueerd wordt. Het beheerfonds zal, mede door rentebaten, na exploitatie (circa 30 jaar) voldoende zijn om minimaal 100 jaar het beheer in het gebied uit te kunnen voeren. Dit betreft zowel natuurbeheer als onderhoud aan paden, parkeerplaatsen en recreatieve voorzieningen.

Kanttekeningen

1.1 De eigenaren van het naastgelegen landgoed De Polberg hebben eveneens de wens om een natuurbegraafplaats op het landgoed te realiseren

Met de vertegenwoordigers van de eigenaren van landgoed de Polberg te Wapenveld (Groteweg 23-25-27), gelegen naast landgoed Winfried, zijn wij sinds februari 2014 in overleg om op dit landgoed eveneens een natuurbegraafplaats te realiseren. Voor wat betreft dit initiatief heeft het vorige college op 18 maart 2014 een positieve grondhouding aangenomen. In juni vorig jaar is het initiatief vervolgens gepresenteerd aan de raadscommissie Ruimte in een themaraad. Op 20 april 2015 heeft de raadscommissie Ruimte geadviseerd om medewerking te verlenen voor wat betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats met bijbehorende faciliteiten – een uitvaart en ceremoniecentrum, een rouwcentrum, een columbarium en een informatiecentrum – op landgoed De Polberg (Groteweg 23-25-27) te Wapenveld.

Omdat er sprake is van twee min of meer gelijkwaardige initiatieven in een relatief nieuw en specifiek segment, die beide voorzien in maatschappelijke meerwaarde, wordt voorgesteld om de markt haar werk te laten doen. Dit betekent dat de markt onderzoekt en aantoot of en in welke mate behoefte bestaat aan twee natuurbegraafplaatsen naast elkaar. Sturing van ons, als lokale overheid, is op dit punt niet aan de orde.

De factor tijd speelt in dit kader ook een rol. De eigenaren van landgoed de Polberg hebben op dit moment een procesvoorsprong.

1.2 Een provinciaal standpunt is noodzakelijk

De provincie Gelderland is een belangrijke partij, omdat landgoed de Winfried deel uitmaakt van het Natura 2000 gebied Veluwe, de Groene Ontwikkelingszone en het Gelders Natuurnetwerk (voorheen Ecologische hoofdstructuur). Dit betekent dat er hoge natuurwaarden aan het plangebied zijn toegekend waaraan geen afbreuk mag worden gedaan. Het is daarom van belang om te onderzoeken op welke wijze de realisatie van een natuurbegraafplaats verenigbaar is met deze provinciale natuurdoelstellingen. Uiteindelijk is het aan de provincie om hierover een uitspraak te doen. Het overlegtraject met de provincie Gelderland is opgestart maar is tot op heden niet afgerond.

De provincie heeft laten weten dat op dit moment aan een beleidslijn Natuurbegraven wordt gewerkt. De boogde natuurbegraafplaats op landgoed de Polberg wordt in dit kader als pilot gezien. Met de beleidslijn Natuurbegraven wil de provincie tegemoet komen aan de vraag naar natuurbegraven, maar wel onder nader te bepalen voorwaarden. Naar verwachting zal de beleidslijn Natuurbegraven in de zomer worden vastgesteld door de Gedeputeerde Staten en moet daarna nog worden goedgekeurd de Provinciale Staten. Initiatieven, zoals het onderhavige initiatief, kunnen worden voorbereid, maar moeten uiteindelijk aansluiten op de provinciale beleidslijn Natuurbegraven.

Gezien het provinciaal belang neemt het college van B&W pas een besluit over planologische medewerking nadat de provinciale beleidslijn Natuurbegraven in werking is getreden. Het kan immers zo zijn dat de planvorming voor wat betreft een natuurbegraafplaats op landgoed Winfried hierop moet worden aangepast.

1.3 NBN geeft bewust geen duidelijkheid over het totaal aantal uit te geven graven

NBN geeft aan dat de grafdichtheid bij natuurbegraven niet van belang is vanwege het feit dat de natuurwaarden leidend zijn bij het realiseren van graven. In plaats van een gedefinieerd aantal graven per hectare is het bij natuurbegraven van belang om het aantal graven te kunnen spreiden in ruimte en tijd, zodat op ieder moment begraven kan worden op plekken waar de natuurwaarden het toelaten. Uit ambtelijk vooroverleg met de provincie Gelderland is gebleken dat de provincie wellicht wel gaat sturen op een maximaal aantal graven per hectare. Vanzelfsprekend wordt dit maximum aantal graven per hectare opgenomen in de provinciale beleidslijn Natuurbegraven.

1.4 De beschrijving van het initiatief is nog niet compleet

Het initiatief (een natuurbegraafplaats) wordt binnen de vigerende bestemmingen van het bestemmingsplan Buitengebied-West niet toegestaan. Initiatieven die niet passen in één van onze bestemmingsplannen worden volgens het principe van uitnodigingsplanologie in behandeling genomen. Medewerking kan worden verleend indien een initiatief voorziet in maatschappelijke meerwaarde. Een goede ruimtelijke ordening is hier een belangrijk onderdeel van.

De beschrijving van het initiatief dient als het ware aan te tonen dat het initiatief voorziet in maatschappelijke meerwaarde en uitvoerbaar is. In vele gevallen vergt dit nader onderzoek op een aantal ruimtelijke aspecten. In het onderhavige geval zijn de meeste onderzoeken uitgevoerd en akkoord bevonden. Een tweetal onderzoeken (vooronderzoek onontploffte explosieven en vleermuisonderzoek) moeten nog worden uitgevoerd en akkoord worden bevonden. De uitkomsten van deze onderzoeken kunnen nog van invloed zijn op de planvorming.

1.5 Wilde zwijnen zijn niet gewenst op een natuurbegraafplaats

Het landgoed is op dit moment toegankelijk voor wilde zwijnen. In de nieuwe situatie zal het landgoed worden voorzien van een afrastering, omdat het foerageergedrag van wilde zwijnen (wroeten en omwoelen bodem) niet samengaat met de emotie van nabestaanden bij een zeer recente begrafenis. Uit het uitgevoerde natuuronderzoek blijkt dat een afname van het beschikbaar leefgebied niet van invloed is op het populatieniveau van het wilde zwijn.

De wildbeheereenheid Noord Oost Veluwe heeft in december 2013 laten weten dat zij kunnen instemmen met een natuurbegraafplaats mits het leefgebied van het wilde zwijn niet wordt verkleind. Het onderhavige initiatief voldoet hier niet aan, maar NBN heeft op basis van een natuurtoets (zij bijlage 3) aangetoond dat een afname van het beschikbaar leefgebied van het wilde zwijn niet van invloed is op het populatieniveau van het wilde zwijn. NBN heeft echter begrip voor de standpunten van de wildbeheereenheid Noord Oost Veluwe en daarom is er contact gelegd om nader tot elkaar te komen.

Communicatie

De initiatiefnemer wordt geïnformeerd over uw advies.

Vervolg

Uitgaande van een positief advies van uw raadscommissie Ruimte is het vervolgens aan de initiatiefnemer om het verzoek tot planologische medewerking te concretiseren (o.a. uitvoeren en aanleveren resterende onderzoeken). Daarna is het aan het college van B&W om een besluit over planologische medewerking te nemen. Uw advies alsmede het provinciale standpunt wordt hierin meegewogen.

Heerde, 30 juni 2015.

Het college van Heerde

drs. W.R.J.M. Pijnenburg-Adriaenssen , burgemeester
B. van Zuthem , gemeentesecretaris

Bijlagen:

1. De beschrijving van het initiatief

Ter inzage, via de website en iBabs:

2. Machtiging eigenaresse landgoed Winfried aan NBN (alleen digitaal beschikbaar)
3. Natuurtoets (alleen digitaal beschikbaar)
4. Verkeersonderzoek (alleen digitaal beschikbaar)
5. Archeologisch onderzoeksrapport (alleen digitaal beschikbaar)
6. Bureaustudie grondwaterpeilen (alleen digitaal beschikbaar)
7. Marktonderzoek (alleen digitaal beschikbaar)
8. Brief WBE Noord-Veluwe (alleen digitaal beschikbaar)

Ter inzage:

9. Collegebesluit